

ÖNSÖZ

Kartal İzci, Missoula, Montana

Bu dört kelime, **David Lynch**'in 1990'da *Wild at Heart* için hazırlanan basın bülteninde kendisinden bir biyografi istendiğinde seçtiği dört kelimelik biyografisi. "Missoula, Montana" doğduğu yeri, "Kartal İzci" hayatında sonuna kadar götürüp tamamladığı ilk işi temsil eder. Sinema anlayışını son derece sezgisel bir yerden kuran; şansın, kaderin ve kazaların yaratım sürecindeki rolünü kabul eden samimi ve muzip bir yönetmen için bundan daha uygun bir biyografi olamazdı. Montana'da doğan, Philadelphia'da resim eğitimi alan, şartlar gereği Los Angeles'a yerleşen **Lynch**, çöreğe hep dolu tarafından bakmayı tercih eden ve üstlendiği her işi hakkıyla yapan bir sanatçı olmanın yanı sıra sezgileri son derece güçlü bir yönetmendi.

Twin Peaks: Fire Walk with Me'nin yayınlanmasının ardından **Lynch**, babaları tarafından istismara uğramış birçok genç kızdan mektup alır. Bu kızlar, **Lynch**'in böyle bir deneyimi bu denli isabetle nasıl aktarabildiği karşısında şaşkınlık içindedir. Encest ve evlat öldürme suçlarının, Katil Bob'un soyut ve deneysel temsil aracılığıyla aktarılmasına karşın, öznel deneyime bu denli yakın hissedilmesi gerçekten çarpıcıdır. **Lynch** yalnızca kendi iç dünyasından beslenmekle kalmamış, erkek ya da kadın, genç ya da yaşlı ayrımı gözetmeksizin başkalarının deneyimleriyle empati kurabilen olağanüstü bir sanatçı olmuştur. "Amerika'da geçen ama insanları asla gidemeyecekleri dünyalara, varlıklarının en derinliklerine götüren filmler yapmak istiyorum. Bu tür yerlerden ve orada tanıştığım insanlardan etkileniyorum. Öyle bir atmosfer yaratıyorlar ve öyle şeyler söylüyorlar ki, kaçamayacağım bir hisse kapılıyorum" demiştir bir keresinde.

Resim ve avangart film yapımı geçmişi, **Lynch**'in sinemasındaki çarpıcı biçimsel özellikleri açıklayabilse de, *Lynchian* sinema dilinin sahip olduğu saf gücü açıklamakta yetersiz kalır. **Lynch** için bu güç, onun sıkça 'ruh hali' olarak nitelendirdiği bir durum, onun deyişiyle "görülen ve duyulan her şeyin belirli bir 'duyguya' katkıda bulunması hali"dir. Onu en çok heyecanlandıran, rüyaların bıraktığı izlere yakın duygular ve basit tanımlara direnen kâbusun temel unsurlarıdır. Sinemanın oneirik/ rüyamsı yönünü eşine az rastlanır bir ustalıkla kullanan **Lynch** için film yapımı neredeyse bir inanç eylemi; rüya, duygular ve gizemli güçler arasında kurulan kırılğan bir dengedir. Mantık ve anlaşılabilirlik

beklentileri üzerine kurulu geleneksel film anlatısı, **Lynch** için anlamlı bir karşılık taşımaz. Benzer şekilde, tek bir türle sınırlı çalışmak da onu kısıtlar. **Lynch**'in evreninde gerçek ve hayali dünyalarla farklı türler iç içe geçer. Filmlerindeki rahatsız edici his, tekinsiz yaklaşımının bir ürünüdür ve izleyiciye konfor sunabilecek herhangi bir uzlaşımın bulunmayışı bu hissi derinleştirir. **Lynch**, her ne kadar kendi içindeki korku ve karmaşadan beslenen bir sanatçı olsa da yakın arkadaşları onun gücünün neşesinde olduğunu söyler. Birçok röportajında gülümseyerek "karanlık ve karmaşa içinde kaybolduğunu" dile getiren **Lynch**, aslında karanlık kadar aydınlığı da sever ve en bilge haliyle şöyle der: "karanlık ya da aydınlıktan birini takdir etmek için diğerini bilmeniz gerektiğine inanıyorum, ne kadar çok karanlık toplarsanız, o kadar çok ışık görebilirsiniz." Bize bıraktığı tüm o karanlık işler, aydınlığa giden yollar içindi. **Lynch** filmografisinin tamamını izleyenler için karanlıktan geçmek artık daha az korkutucu; çünkü **Lynch**'in dediği gibi: "Karanlık endişelendirmesin sizi. Işığı açın, karanlık gider."

Süheyla Tolunay İşlek